

Nr 63.

Av herr **Andersson** i Knäppinge m. fl., om ersättning åt friherre Sten Raab för förlust, som tillfogats honom genom kronans mot honom förda talan om återvinning av en fastighet.

Under de senare åren har den allmänna uppmärksamheten allt mera riktats å de rättegångar, som från kronans sida börjat anhängiggöras mot enskilda personer angående återvinning av jordfastigheter. Från olika håll, såväl inom riksdagen som utom densamma, hava ock flera gånger höjts röster till förmån för en moderatare aktion från kronans sida, än som hittills förmenats vara nödvändig. Sålunda uttalades under hävdelagsdebatten i andra kammaren vid 1912 års riksdag av dåvarande statsministern, att regeringen i fråga om återvinningsprocesserna hade för avsikt att gå tillväga med den största varsamhet och att det ju vore »den renaste galenskap», om man å ena sidan skulle fullfölja ett sådant syfte som anskaffandet av egna hem åt småfolket och å den andra i formalistiskt rätthaveri avhända dem, som leva i nätt upp bärgliga villkor, den lilla jord, som de ha. I början av år 1913 blev ock en särskild utredning av Kungl. Maj:t igångsatt, vars syfte var att tillgodose det allmänt kända och särskilt i en massmotion inom andra kammaren antydda önskemålet om mindre formalistiskt rätthaveri i kronans jordprocesser, med mera utrymme för sådana hänsyn, som föreliggande ömmande omständigheter än till statens ekonomiska intresse att fullfölja rättegångarna o. s. v.

Ifrågavarande utredning hade till föremål de antingen redan anhängiggjorda eller ock planerade rättegångarna om återvinning av s. k. skatteköpta brukshemman. Utredningen lärer ännu icke vara avslutad, och osäkert torde vara, huruvida något resultat av samma utredning kan förväntas förr än någon typrättegång slutligen avgjorts och utgången av de övriga processerna av enahanda art därmed låter sig med större eller mindre sannolikhet förutsägas. Efter vad som förspors kan det ock emot-

ses, att en dylik typrättegång, vilken för nära fem år sedan inkommit till högsta domstolen och i vilken närmare utredning efter remiss från högsta domstolen sedan två år pågått inom kammarkollegium, bliver inom de allra närmaste åren slutligen avdömd.

Förevarande motion skall ej heller — i avvaktan på den utredning i fråga om processer angående skatteköpta brukshemman, som eventuellt kan komma att framläggas — närmare ingå på den synnerligen viktiga och svårlösta frågan om åtgärder till undanröjande av de för rättskänslan stötande konsekvenser, som kronans processer om skatteköpta brukshemman måste vid ett eventuellt fullföljande i flertalet fall framkalla. Motionen skall i stället taga sikte på ett annat fall, som också gäller frånhändelse från enskild man till kronan av egendom, i god tro besutten och lagfaren av enskilda under långliga tider, men vilket fall i övrigt icke har något sammanhang med frågan om de skatteköpta brukshemmanen utom därutinnan, att samma humanitetssynpunkter, som i avseende å dessa med full rätt kunna anläggas, med minst lika stor skärpa göra sig gällande även i det nu åsyftade fallet. Motionen avser beredande av ersättning åt friherre Sten Raab för den förlust, som tillfogats honom därigenom, att hemmanet $\frac{3}{16}$ mantal Smedjevik i Madesjö socken år 1898 frånhänts honom och återvunnits till kronan. De närmare omständigheterna i angivna fall äro i korthet följande:

Alltsedan 1700-talet hade hemmanet Smedjevik, i sin helhet om $\frac{3}{8}$ mantal, gått i köp mellan enskilda och vid häradsrätten lagfarits såsom kronoskatte, ehuru endast hälften av hemmanet varit av sådan natur och den andra hälften, $\frac{3}{16}$ mantal, fortfarande varit krono. År 1871 såldes sistnämnda hälft av hemmanet $\frac{3}{16}$ mantal å exekutiv aktion till filosofie doktor C. M. Lagerhann i Kalmar och utfärdades salubrev å hemmansdelen av auktionsförrättaren, kronofogden O. E. Rooth (Bil. 1), varefter köpet transporterades å friherre Sten Raabs fader, friherre A. F. Raab, som ock erhöll lagfart å hemmansdelen (Bil. 2). Sistbemälde friherre Raab ägde ock den hälft av hemmanet Smedjevik, som verkligen var kronoskatte. År 1887 övergick hela hemmanet genom utlösen vid arvskifte i friherre Sten Raabs händer och blev jämväl för honom lagfaret. Genom utslag den 22 augusti 1896 fastställde Konungens befallningshavande i Kalmar län en i hemmanet in-tecknad fordran till betalning ur hemmanet och förordnade, att detsamma skulle säljas å exekutiv auktion. Vid denna auktion utröntes emellertid, att endast hälften av hemmanet eller $\frac{3}{16}$ mantal var av skattenatur och att den andra hälften var krono.

Nu följde rättegång mot friherre Raab, anhängiggjord vid Södra Möre häradsrätt av kammaradvokatfiskalsämbetet och genom utslag den 15

juli 1898 (Bil. 3) förpliktades friherre Raab att avträda hemmansdelen till kronans fria disposition. Detta utslag vann laga kraft. I särskild rättegång blevo ock de i hemmanet Smedjevik meddelade inteckningar, såvitt de besvärade den kronan tillerkända delen av hemmanet, undanröjda. Friherre Raab står fortfarande i personligt ansvar för den skuld de ifrågavarande inteckningarna avsågo, och lärer denna skuld numera uppgå till ett belopp av omkring 11,000 kronor.

Friherre Raabs ekonomiska omständigheter blevo genom den omförmälda rättegången i hög grad prekära, och på grund av bristande tillgångar torde han hava varit oförmögen att med tillbörlig styrka hävda den rätt han tilläventyrs kunnat äga eller till någon del från sig vända den olycka, som nu drabbade honom.

Sålunda må nämnas, att någon tanke på instämmande av hemulsmän i rättegången icke torde hava varit uppe. Hade sådan hemulstalan utförts och vunnit bifall, hade ju friherre Raab för sin del på denna väg erhållit någon ersättning; i sådant fall hade emellertid med nära nog än större tydlighet framstått statens moraliska skyldighet att träda emellan, nämligen i förhållande till vederbörande hemulsmän, vare sig nu hemulstalan stannat hos den, som först köpte egendomen å den exekutiva auktionen eller — vilket icke kan å priori anses alldeles uteslutet — samma talan kunnat utsträckas även till vederbörande auktionsförrättare eller dennes arvssuccessorer.

Ej heller synes friherre Raab hava gjort gällande den rätt, som han i sin egenskap av åbo å hemmanet haft till att erhålla skatteköp å det samma.

Några arkivforskningar till närmare utredande av de rättsliga och faktiska förhållandena blevo icke av friherre Raab åvägabragta, och torde man, att döma av den mängd rättegångar, i vilka kronans talan numera dag efter dag ogillas, vara berättigad att åtminstone förutsätta *möjligheten* av en annan utgång av processen, därest svarandens talan i densamma blivit utförd med tillnärmelsevis samma energi och sakkunskap, som står kronan till buds i dylika mål.

Det må nu vara, att vad friherre Raab sålunda uraktlåtit — det må tillskrivas honom såsom försummelse eller icke — får anses böra stå för hans egen räkning och att detta icke kan direkt åberopas såsom motiv för ett statens ingripande med ersättning i en eller annan form. Det anförda torde dock kunna tolkas såsom symptom av den svagares självuppgivelse för den starkare och av den hopplöshet i striden mot staten, som i dylika frågor ofta nog bemäktiga sig den enskilde, helst när dennes ekonomiska resurser äro så begränsade, som fallet var för friherre Raab

och som det alltså är för flertalet av dem, som bliva föremål för kronans återvinningstalan i andra processer. En mening ligger förvisso häri till staten att i dessa frågor gå fram med yttersta varsamhet och med största hänsyn, ej blott till den förmenta formella rättens, utan även till billighetens och *rättfärdighetens* fordringar.

Friherre Raab har nu under de senare åren upprepade gånger hänvänt sig till Kungl. Maj:t med framställning om ersättning för den förlust, som tillskyndats honom. De båda första framställningarna förklarades, efter kammarkollegii hörande, genom resolution den 18 oktober 1912 och den 6 december samma år icke kunna föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t av den 8 februari 1913 upprepade emellertid friherre Raab — sannolikt med anledning av de uttalanden, som i början av nämnda års riksdag framkommit angående kronans processer mot mindre bemedlade innehavare av skatteköpta brukshemman — sin framställning i syfte att medelst nådig proposition till riksdagen utväg måtte beredas till gottgörelse åt friherre Raab för den förlust han lidit. Jämväl denna framställning avstyrktes av kammarkollegium, men fann sig dåvarande statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet icke förty böra, innan ärendet företogs till slutlig behandling, åvägabringa ytterligare utredning i detamma. Genom skrivelse den 21 juli 1913 anmodades nämligen häradsöverdingen, f. d. hovrättsrådet G. Ribbing, som just är den, vilken handhaver den ovan omförmälda utredningen angående frågan om kronans processer om skatteköpta brukshemman, att inkomma med yttrande i ärendet. Detta yttrande avgavs ock av häradsöverding Ribbing den 25 juni 1914 (Bil. 4).

I häradsöverdingen Ribbings yttrande fastslås — efter en vidlyftig utredning av samtliga på frågan inverkan omständigheter — med all önskvärd tydlighet, att förlusten av hemmanet måste betraktas såsom ett friherre Raab oförskyllt tillskyndat lidande.

Trots det vitsordande av framställningens befogenhet, som sålunda kan anses hava givits från det mest auktoritativa håll, har Kungl. Maj:t enligt uppgift helt nyligen funnit sig böra avslå även den senaste framställningen av friherre Raab.

Den sista utväg, som nu synes stå öppen, är att söka motionsvägen i riksdagen få friherre Raabs sak beaktad och skäligen ersättning honom tillerkänd.

Skälen för beslutande av dylik ersättning i detta fall giva sig efter den föregående framställningen av sig självt. Framhållas bör emellertid framför allt den omständigheten, att hemmanet sålts såsom skatte å exekutiv auktion, anordnad och förrättad av statens egna organ.

Även om någon juridisk ansvarighet för det förbiseende, som myndighetspersonerna härvid låtit komma sig till last, icke kan åligga staten — så bör dock staten ovillkorligen anses hava en moralisk plikt att gottgöra detta förbiseende. Såsom exempel å dylika förbiseenden av statens organ, som ock kräva uppmärksamhet i detta sammanhang, må ock nämnas, dels att hemmansdelen icke, på sätt ske bort, funnits upptagen i den förteckning över sådana kronolägenheter, som fått skatteköpas, dels ock att hemmansdelen av häradsrätten under omkring 100 år lagfarits under oriktig kameralbeteckning. Allt detta har givetvis samverkat till att friherre Raab liksom hans fångesmän, ävensom inteckningshavarna och alla andra kunnat så länge som skett omisständigt anse allt vara i avseende å äganderätten till ifrågavarande hemmansdel väl beställt.

Lägges så härtill slutligen den omständigheten, att friherre Raab genom det skedda bragts till ekonomisk ruin, lär man nödgas erkänna, att billighetsskälen i detta fall starkare än vanligt tala för att någon ersättning beredes den oförskyllt lidande. Det torde rent av kunna sägas, att om ersättning förvägras friherre Raab, så torde det ock bliva ytterst svårt att bevilja ersättning åt, eller ens efterskänka kronans anspråk i avseende å någon enda av de många enskilda innehavare av skatteköpta brukshemman, mot vilka rättegångar för närvarande äro anhängiga vid domstolar landet runt. Knappast för någon av dessa torde nämligen kunna åberopas så många samverkande billighetsskal, som i fallet Raab tala för en ersättning från kronans sida.

Man torde kunna vänta sig den erinringen, att om nu ersättning beviljas av statsmakterna, så kommer en så betydande del av denna ersättning som elvatusen kronor icke friherre Raab till godo, utan i stället de fordringsägare, till vilka han, på sätt ovan omförmälts, står i personligt ansvar för tidigare i hemmansdelen intecknad skuld. Detta är riktigt. Men föreligga då icke i avseende å dessa andra som otvivelaktigt även de i god tro, utlånat penningar mot säkerhet av inteckningar i den hemmansdel, som — man skulle vilja säga — i formalistiskt rätthaveri återvunnits till kronan — nära nog enahanda skäl, som gälla hemmansdelens ägare? Helt säkert tala även här humanitetens krav sitt klara språk.

Vad angår ersättningens belopp, så torde onekligen vissa svårigheter möta att för bestämmandet härav finna en fullt tillförlitlig mätstock. Enligt utredning, som av friherre Raab själv lämnats i hans inlagor till Kungl. Maj:t, skulle storleken av den förlust som åsamkats honom, kunna beräknas i september 1914 motsvara ett belopp av 34,777 kronor. Till grund för denna beräkning har lagts hemmansdelens tax-

eringsvärde vid den tid, då hemmansdelen frändömdes friherre Raab, utgörande enligt uppgift 13,600 kronor, och har till detta belopp lagts en årlig ränta av sex procent, som borde anses motsvara årsavkastningen och den årliga skogstillväxten å hemmansdelen.

Friherre Raab har ock meddelat följande grund för beräkandet av förlustens storlek, enligt (Bil. 5) vilken beräkningsgrund ett betydligt större belopp skulle kunna ifrågasättas:

Växande skog å c:a 435 tunnland å 60 kronor	kr. 26,100
Värdet av 435 tunnland skogsmark (kalhuggen) å 15 kronor	» 6,525
C:a 100 tunnland odlingsbar äng och mader å 100 kronor	» 10,000
C:a 15 tunnland åker å 300 kronor	» 4,500
	<u>Summa kronor 47,125</u>

Nu angivna värdesiffror, vilka torde utan svårighet kunna inom vederbörande utskott eller genom utskottets föranstaltande kontrolleras, giva vid handen, att det belopp av i runt tal 35,000 kronor, vartill friherre Raab uppskattat sin förlust icke kan anses för högt tilltaget.

På grund av vad nu anförts hemställes vördsamt,

att riksdagen måtte besluta att åt friherre Sten Raab skall beviljas någon ersättning för den förlust, som tillfogats honom genom återvinning till kronan av $\frac{3}{16}$ mantal Smådjevik i Madesjö socken, med det belopp riksdagen därtill finner skäl anslå.

Stockholm den 25 januari 1915.

Pehr Aug. Andersson.

Wilh. Andersson.

David Norman.

Bilaga 1.

AFSKRIFT.

Lp. § 161 W. T. 1872.

Salubref.

Undertecknad Kronofogde i Södra Møre härads Fögderi, gör härmed veterligt: att som Konsistorie Notarien Herr Philos. Doktorn C. M. Lagerhamn i Calmar vid exekutiv auktion i Wassmolösa den 2 Mars innevarande år på sätt därvid förda protokollet närmare utvisar inropat Peter Peterssons utmäta $\frac{3}{16}$ mantal Smedjevik i Madesjö socken för en summa stor Tvåtusenfemhundra Riksdaler Riksmünt, hvilken summa blifvit medelst genfordran och till en del kontant godtgjord; ty och enär försäljningen numera vunnit laga kraft varder ofvannämnda hemmansdel $\frac{3}{16}$ mantal Smedjevik till bemålde Herr Lagerhamn härigenom överlåten såsom hans välfångna egendom.

Skällby den 14 oktober 1871.

O. E. Rooth.

Lp. § 121 S. T. 1872.

Förestående salubref varder härmed transporteradt på Herr Baron A. F. Raab med samma rätt som jag det innehar.

Kalmar den 20 januari 1872.

C. M. Lagerhamn.

På en gång närvarande vittnen:

J. K. Sörensen Carl F. Ehnбом
bägge i Kalmar.

§ 121. År 1872 den 4 juni, vid lagtima sommartinget med Södra Møre härad, meddelades uppbud första gången å tre sextonledels mantal Kronoskatte Smedjevik, hvilken hemmansdel herr friherre Axel F. Raab för Tvåtusenniohundra riksdaler fått å sig öfverlåten af konsistorienotarien C. M. Lagerhamn, sedan denne för Tvåtusenfemhundra riksdaler samt mot särskilde bestämmelser å utmätningsauktion fränköpt Petter Pettersson samma fastighet; betygar,

På Häradsrättens vägnar:

I. M. Lindgren.

År 1872 den 19 September, vid lagtima höstetinget med Södra Møre härad, meddelades uppbud härå andra gången; betygar,

På Häradsrättens vägnar:

Alfr. Hagman.

År 1873 den 13 januari, vid lagtima vårtinget meddelas uppbud härå tredje gången; betygar,

På Häradsrättens vägnar:

I. M. Lindgren.

Lika lydande med originalet intyga:

S. Byström E. Hallberg

AFSKRIFT.
Lp. § 367 W. T. 1875.

Bilaga 2.

No. 58.

Vi Domare och Nämnd
uti
Södra Møre härad,

Göre veterligt att år Ett tusen åttahundra och på det sjuttiondetredje, den tolfte dagen af juli månad, då Wi med nämnda Härad höllo allmänt Ting uti Wassmolösa, söktes hos oss fasta å *tre sextondedels mantal kr. sk. Smedjevik*, hvilken hemmansdel herr friherre Axel F. Raab för 2,900 rdr fått å sig överlaten af konsistorienotarien C. M. Lagerhamn, sedan denne för 2,500 rdr samt mot särskilda bestämmelser å utmätningsauktion fränköpt Petter Pettersson samma fastighet. Och emedan uppbud å denna egendom blifvit meddelade den 4 juni och den 19 september nästlidna, äfvensom den 13 januari innevarande år, samt kungörelse om lagfarten varit å Rättens dörr anslagen och å predikstolarne i Häradets kyrkor uppläst, ty och enär något klander, inom den numera förflutne laga ståndstiden, ej försports, pröfvade Häradets Rätten rättvist genom detta öppna Bref förklara, det skulle ofvanbemälda Axel F. Raab uti sin erhållna äganderätt till förberörda egendom tillgodonjuta den säkerhet, som med laga stadgar om fasta å jord är förenlig.

År och dag som ofvan

På Häradsrättens vägnar

Aug. Hagman.

Lika lydande med originalet intyga:

S. Byström

E. Hallberg

AFSKRIFT.

Bilaga 3.

Utdrag af domboken hållen vid lagtima vårtinget med Södra Møre Härad i Wassmolösa den 15 juli 1898.

§ 736. Uti det i denna dombok under § 574 antecknade målet emellan Kammaradvokatfiskalsämbetet å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar, käreande, samt Friherre Carl Oscar Sten Gustaf Raab, svarande, angående afträddande af jord meddelades följande

Utslag.

Enär enligt i målet företedda jordeboksutdrag hälften eller tre sextondels mantal af hemmanet Smedjevik i Madesjö socken, därå svaranden den 3 oktober 1887 erhållit lagfart är af krononatur;

samt svaranden icke visat att äganderätten till berörda hemmansdel blifvit Kronan i laga ordning avhänd; ty och som den omständigheten att sedan slutet

af 1700-talet lagfart tid efter annan beviljats å hemmansdelen, icke är af beskaffenhet att på grund däraf äganderätt till nämnda hemmansdel må anses tillkomma svaranden;

alltså och då svaranden ej ens påstått, att han i vederbörlig ordning förvärfvat åborätt till ifrågakomne tre sextondels mantal Smedjevik;

pröfvar Häradsrätten lagligt förplikta svaranden att till Kronan genast afträda samma hemmansdel;

skolande med hänsyn till målets beskaffenhet Kronan själf vidkännas sina kostnader å saken. Som ofvan.

På Häradsrättens vägnar

Oscar Cassel.

Lika lydande med originalet intyga:

S. Byström

E. Hallberg

AFSKRIFT.

Bilaga 4.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

I underd. skrivelse den 8 Febr. 1913 har friherre Sten Raab i Ballingslöf hemställt, att han, som genom af Södra Möre Häradsrätt den 15 juli 1898 meddelats, sedermera laga kraftvunna utslag, förpliktats att till Kronan afträda hälften eller $\frac{3}{16}$ mantal af det honom innehafda hemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Smedjevik No. 1 i Madesjö socken af Kalmar län, måtte få sig tillerkänd skälig ersättning för den honom genom afträddandet af nämnda hemmansdel åsamkade förlust. Sedan Kungl. Kammarkollegium i und. utlåtande den 28 Mars 1913 på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t måtte finna ifrågavarande framställning icke föranleda någon åtgärd, har Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet den 21 juli 1913 anmodat mig att i ärendet afgifva yttrande. Hemmanet Smedjevik No. 1 utgöres af $\frac{3}{8}$ mantal och har af ålder varit af krononatur.

Genom Kammarkollegii skattebref den 2 November 1756 blef hälften af hemmanet eller $\frac{3}{16}$ mantal skattesåld. Såvidt utrönt blifvit, har deremot den andra hälften ej lagligen fränhändts Kronan.

Dock är ostridigt att från slutet af 1700-talet jemväl denna andel gått i köp mellan enskilda och för dem lagfarits såsom Kronoskatte.

Friherre Raab uppgifver — hvad ock af Kammarkollegii i afgifna utlåtande lämnats oemotsagt — att nämnda hemmansdel under tiden icke funnits upptagen i den i lag föreskrifne förteckning å sådana kronolägenheter, som få skatteköpas.

Angående Friherre Raabs fångesmäns åtkomst till ifrågavarande fastighet föreligga följande upplysningar: Vid exekutiv auktion den 2 Mars 1871, förrättad af Kronofogden O. E. Rooth, försåldes $\frac{3}{16}$ mantal Smedjevik No. 1 till Filosofie Doktor C. M. Lagerhamn, hvilken därefter genom transport å det utfärdade köpbriefvet öfverlät köpet å sökandens fader, friherre Axel F. Raab.

Efter meddelade uppbud utfärdade Södra Möre Häradsrätt den 12 juli 1873, under åberopande af detta köpbrief, fastebref för friherre Axel F. Raab å $\frac{3}{16}$ mantal Kronoskatte Smedjevik.

Enligt vad sökanden nu uppger, är denna hemmansdel indentisk med den, hvilken sedermera af Kronan frånvunnits honom.

Därutöfver ägde emellertid friherre Axel F. Raab återstående $\frac{3}{16}$ mantal i hemmanet.

Huru och när han förvärfvat detta hemmanstal är ej upplyst, men af handlingarna framgår att han år 1875 ägde hela hemmanet.

Efter friherre Axel F. Raabs död erhöll sökandens moder, friherrinnan Sigrid Otilliana Raab född Gethe, år 1883 lagfart å $\frac{3}{8}$ mantal Kronoskatte Smedjevik.

Genom köpebref den 12 januari 1886 köpte sökanden hemmanet af friherrinnan Raab för Nittontusen kronor och erhöll lagfart därå den 3 oktober 1887.

Hemmanet angafs jämväl då såsom Kronoskatte, men i öfverskriften till upplägget för hemmanet i Domsagens lagfarts- och inteckningsböcker, betecknades det såsom $\frac{3}{16}$ mantal Krono och $\frac{3}{16}$ mantal Kronoskatte.

Vid den tid sökanden, friherre Sten Raab, förvärfvade $\frac{3}{8}$ mantal Smedjevik No. 1, var hemmanet besväradt af följande inteckningar:

1:o. En beviljad den 8 juni 1875 till säkerhet för tretusensexhundra kronor med ränta, enligt ett af friherre Axel F. Raab den 14 maj 1875 utfärdadt skuldebref.

2:o & 3:o Tvänne inteckningar beviljade den 23 december 1885 å tillhoppa Tiotusen kronor med ränta, enligt två den 31 oktober 1885 af friherrinnan Sigrid Raab utfärdade skuldebref, hvardera å femtusen kronor.

Genom utslag den 22 augusti 1896 fastställde Konungens Befallningshafvande i Kalmar län den under 1:o omförmälde fordran till betalning ur $\frac{3}{8}$ mantal Smedjevik N:o 1 och förordnade att till gäldandet af samma fordran fastigheten skulle försäljas å exekutiv auktion. Vid sådan auktion den 16 Juli 1897 utröntes emellertid att af hemmansdelen endast hälften eller $\frac{3}{16}$ mantal var af skattenatur under det att den andra hälften var i jordeboken antecknad såsom Krono under enskild disposition.

I anledning häraf försålles å auktionen ej mera än det $\frac{3}{16}$ mantal, som ostridigt var av skattenatur och inropades denne hemmansdel för femhundra kronor.

Beträffande den andra hälften af hemmanet anhängiggjorde Kammaradvokatfiskalsämbetet talan mot friherre Raab vid Södra Möre Häradsrätt, under yrkande att all rätt till hemmansdelen måtte fränkännas friherre Raab och denne förpliktas afträda hemmansdelen till Kronans fria disposition.

Med bifall till denna talan ålade Häradsrätten genom utslag den 15 juli 1898 friherre Raab att till Kronan afträda ifrågavarande hemmansdel.

Detta utslag blef icke af friherre Raab öfverklagadt.

Därefter blef, på talan vid Kungl. Maj:ts och Rikets Göta Hofrätt, ofvan omförmälda inteckningar, såvidt de besvärade den till Kronan återvunna hemmansdelen, genom utslag den 8 juni 1900 undanröddjade.

Hemmansdelen blef emellertid enligt Kungl. Maj:ts förordnande försäld på offentlig auktion och betingade därvid ett pris af fyratusenåttio kronor.

Då friherre Raab lät häradsrättens utslag den 15 juli 1898 emot sig vinna laga kraft, utslöt han därvid möjlighet för pröfning i högre instans, huruvida Häradsrättens utslag var lagligen grundadt. Något skäl för antagandet att ägande-

rättsfrågan skulle hafva blifvit af Häradsrätten oriktigt bedömd föreligger emellertid ej.

Däremot synes det kunna ifrågasättas huruvida ej åborätten till hemmanet verkliga tillkommit friherre Raab.

Men, oafsedt detta, torde det böra beaktas att hemmanet Smedjevik i sin helhet under loppet af ett århundrade opåtal från ägare till annan lagfarits såsom varande av skattenatur och såsom sådan jämväl in-tecknats.

Då friherre Raab köpte detsamma hade han alltså grundad anledning antaga att hans fångsmäns äganderätt till hemmanet var otvifvelaktig.

Om, såsom antagligt synes, den hemmansdel, som från-vunnits friherre Raab, är identisk med den som den 2 mars 1871 exekutivt försål-des, har friherre Raab jämväl i denna af statsmyndighet vidtagna åtgärd haft anledning att se ett bevis för att hemmansdelen vore under enskild äganderätt.

Med hänsyn härtill måste förlusten af hemmanet betraktas såsom ett friherre Raab oförskyllt tillskyndadt lidande, så mycket kännbarare, som han fort-farit att stå i ansvar för de i hemmanet in-tecknade förbindelserna, numera upp-gående till Elfvatusen kronor.

För bedömandet af storleken af den förlust, som sålunda drabbar friherre Raab torde följande böra beaktas.

År 1896 var hela hemmanet $\frac{2}{3}$ s mantal Smedjevik åsatt ett taxeringsvärde af Tjugosjutusen kronor.

Vid, i anledning af utmätningen den 22 augusti samma år verkställd be-skrifning och värdering af hemmanet, upplystes att hemmanets areal betydligt öfverstege Ettusen tunnland, till största delen skogs-mark, samt att under sednaste förflytna åren å egendomen afverkats skog till ett försäljningspris af Tjugosex-tusen kronor.

Med hänsyn till bland annat åbyggnadernas bristfälliga skick och saknaden af byggnadstimmer, åsattes hemmanet ett saluvärde af allenast Sextusen kronor.

Vid exekutiv auktion å den hälft af hemmanet, som var af skattenatur, betingades för den en köpeskillning af Femhundra kronor.

Den Kronan tillvunna hälften såldes å offentlig auktion för Fyratusenåttio kronor.

Friherre Raab uppger, att den honom från-vunna hemmansdelen innehåller omkring femhundrafemtio tunnland växtlig skogs-mark samt anser dess nuvarande värde icke understiga Trettiotusen kronor.

Af friherre Raab den 3 februari 1912 och den 20 oktober 1912 ingifna und-ansökningar i enahanda syfte, hafva enligt nådigt bref den 18 oktober 1912 och den 6 december 1912 funnits icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

De öfverlämnade handlingarne medsändes.

Upsala den 25 juni 1914.

G. Ribbing.

Rätt afskrifvet bevittna:

S. Byström.

E. Hallberg.

AVSKRIFT.

Bilaga 5.

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Herr Hofrättsrådet G. Ribbing har, på Herr Statsrådets och Chefen för Kungl. Finansdepartementets uppdrag den 21 juli 1913, anmodats att lemna yttrande i fråga om af mig Sten Raab i underdänig skrivelse till Konungen af den 3 februari 1912, den 20 oktober 1912 och sednast den 8 februari 1913 med begärd ersättning för den oförskylda förlust Kronan tillfogat mig, genom att frångåta mig min i god tro ärligt förvärvade hemmansdel $\frac{3}{16}$ mantal Smedjevik i Madesjö socken af Kalmar län och har Herr Hofrättsrådet den 27 juni 1914 till Finansdepartementet inkommit med begärda utredningen, däri han bland annat uttalat såsom sin åsigt att:

»Förlusten af hemmanet måste betraktas såsom ett friherre Raab oförskyllt tillkommet lidande.» Vidare berör Herr Hofrättsrådet frågan om storleken af den förlust kronan tillfogat mig och säger bland annat, att jag värderat hemmansdelen till c:a 30,000 kronor.

Men min skrivelse till Konungen af den 20 oktober 1912 visar att jag vid den tiden värderade hemmansdelen, lågt beräknad, till ett värde af 31,659 kronor, hvilket värde var beräknadt till den 15 januari 1915, men utgör nu detta belopp med 6 % ränta, hvilket måste beräknas på grund af skogens kraftiga tillväxt och förbättrade kommunikationer, den 15 september 1914 ett belopp av 34,777 kronor och detta anser jag hemmansdelen vara väl värd!

De värden, som möjligen kunna framställas genom påpekande af gamla värderingar vid exekutif auktion för 20 år sedan, eller ovärdigt låga auktionspriser, då ingen brytt sig om att överbjuda banker och då kronan ju slumpat bort gården till hvad pris som helst, då den rakt ingen nytta hade af den, sådana omständigheter kunna väl ej på något vis vara bestämmande för nuvarande värdet å hemmanet i fråga?

Sannt är att afverkning till 5 tum 6 fot från marken på sin tid hade ägt rum, men att denna afverkning slutade den 1 juli 1894, således för tjugo år sedan, och att då vid den tiden å hemmansdelen fanns växande en stor mängd ungskog från och med 4 tum 6 fot från marken och därunder, jemte löfskog. Denna skog är äfven nu i betydligt högre värde, då järnväg på sednare åren blifvit framdragen endast $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ mil från skogen mot det att år 1898, då kronan tog gården, järnvägen låg $2\frac{1}{2}$ mil därifrån.

Det pris, man betalt för en ägendom, synnerligast då man som jag köpt den af sin moder, och de penningesummor, man sedermera genom lyckade affärer tager därur, få väl rakt icke sätta pris och värde på ägendomen, ej heller exekutifva och tvångsauktioner och vågar jag därför framhålla att: 30—40-årig ungskog, som den å Smedjevik sedan min sista afverkning intill 4 tum för 20 år sedan kvarstående och sedermera uppväxande ungskogen ungefär nu borde vara, hör väl kunna anses vara värd:

Wäxande skog å c:a 435 tunnland å 60 kronor	= 26,100
Wärdet af 435 tunnland skogsmark (kalhuggen å 15 kronor).	= 6,525
C:a 100 tunnland odlingsbar äng och mader å 100 kronor	= 10,000
C:a 15 tunnland åker å 300 kronor	= 4,500
Således hela hemmansdelens värde	= 47,125

Men har jag af kronan endast begärt en ersättning af 34,777 kronor intill den 15 september 1914, hvilken ersättning är grundad på taxeringsvärdet vid den tid, jag fräntogs gården med 6 % ränta på ränta till *den dag jag erhåller ersättning*.

Skulle nu kronan, mot förmodan, anse min värdering oskäligen, så är väl den rättvisaste uppgörelsen, att jag då, i stället för den gård, som kronan beröfvat mig, och utan vidare kostnader för infastning, af kronan erhåller en annan liknande ägendom innehållande:

C:a 435 tunnland 30—40 årig skog i god växtkraft;

C:a 100 tunnland *odlingsbar* äng och mader; och

C:a 15 tunnland åkerjord.

En dylik gård måste då, *för att vara likställd med den förlorade*, hafva ett läge af c:a $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ mil till närmaste järnvägstation med ett afstånd af högst 4 mil till kusten af Östersjön och belägen i södra eller mellersta Sverige, hvar till i ett sådant fall äfven kommer *en kontant ersättning* af kronan för min förlorade arrendeinkomst eller afkastning af hemmansdelen Smedjevik från den 15 juli 1898, *förslagsvis* beräknad till den 15 september 1914 efter ett årligt arrende eller afkastning af 200 kronor, hvilket med 5 % ränta på ränta den 15 september 1914 utgör en summa af 4,812 kronor.

Stockholm, Grefgatan 37 den 12 september 1914.

Vördsammast och underdånigast

Sten Raab.

Lika lydande med originalet intyga:

S. Byström.

E. Hallberg.

